

education in Canada is a valuable source for the future scientific researches for the sake of acquiring the necessary information to create more favorable conditions for the harmonious development in the sphere of higher education in Ukraine and to bring positive changes in it.

The results of this theoretical investigation lay a solid foundation for further research in the field of professional training of future specialists in International Relations in the Canadian universities. Consequently, the prospects of future investigations were outlined in the article, namely the study of the development and assessment of learning outcomes at the universities and the peculiarities of the systems of credit transfer in Canada.

Key words: *professional training, regulating component, assessing component, assessment, normative assessment, formative assessment, credit, credit unit, full-course equivalent, half-course.*

УДК 378.4(73):37.014.25

О. І. Огієнко

Інститут педагогічної освіти і
освіти дорослих НАПН України

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТІВ США

У статті розкриваються сутнісні характеристики інтернаціоналізації вищої освіти, особливості інноваційного розвитку університетів; аналізуються завдання, принципи, форми й результати міжнародної діяльності університетів США; виокремлюються умови ефективності міжнародної діяльності університетів та обґрунтовується її вплив на інноваційний розвиток усіх аспектів діяльності університетів США.

Ключові слова: *інтернаціоналізація, міжнародна діяльність університету, інноваційний розвиток освіти, інноваційний розвиток університету, експорт освітніх послуг, стратегія отримання прибутку, США.*

Постановка проблеми. Формування в Україні інноваційної моделі розвитку диктує нові пріоритети системи вищої освіти, вимагаючи її стабільної динамічності, невпинного генерування інновацій, які б сприяли неперервному оновленню знань, і як наслідок – економічному й соціальному зростанню країни. Інноваційність стає провідною парадигмою сучасної освіти, яка в умовах процесу глобальної трансформації культури потребує переорієнтації вищої освіти на інноваційний шлях розвитку. У цьому контексті міжнародна діяльність університетів має суттєве значення, оскільки, враховуючи тенденцію інтернаціоналізації вищої освіти, сучасний випускник вищого навчального закладу повинен вільно орієнтуватися як у вітчизняних, так і зарубіжних технологіях, бути конкурентоспроможним на світовому ринку праці. Українські університети активно включаються у процес інтернаціоналізації вищої освіти, яка передбачає активізацію міжнародної діяльності закладів освіти. Про це наголошується в «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021», підкреслюється, що мета міжнародного співробітництва в освіті – реалізація прагнень національної системи освіти інтегруватись у світовий освітній простір. Оскільки інтеграція у світовий, інноваційний і дослідницький простір є однією з провідних

стратегічних цілей університетів США, які мають певні розробки й досягнення щодо організації міжнародної діяльності університетів, то вивчення й узагальнення прогресивних ідей американського досвіду університетів є актуальним і необхідним.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукової літератури засвідчив, що проблемі інтернаціоналізації вищої освіти приділяється суттєва увага як вітчизняними (Н. Авшенюк, В. Кремень, В. Луговий, О. Матвієнко, О. Овчарук, Л. Пуховська А. Сбруєва та ін.), так і зарубіжними (Ф. Альтбах, Б. Бернардо, Дж. Найт, Ю. Річардсон, Ф. Стінкемп, У. Тайхлер та ін.) дослідниками. Питанню інноваційного розвитку університетів присвячено праці таких учених, як: В. Андрущенко, С. Клепко, К. Корсак, Х. Боуен, Т. Шульц, Р. Солоу та ін.

Упродовж останніх років учені активно проводили порівняльно-педагогічні дослідження з проблеми розвитку освіти США (Н. Бідюк, В. Жуковський, Т. Кошманова, О. Матвієнко, О. Романовський та ін.). Проте проблемі міжнародної діяльності університетів США не приділялося достатня увага.

Мета статті. Метою нашого дослідження стало визначення сутнісних характеристик міжнародної діяльності університетів США у контексті інноваційного розвитку вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теорії та практики розвитку вищої освіти засвідчує, що однією з провідних тенденцій її розвитку є інтернаціоналізація, що зумовлюється глобалізаційними й інтеграційними процесами, які відбуваються у світі, динамічними соціально-економічними, соціокультурними, політичними змінами, переходом до суспільства знань, до інформаційного суспільства, змінами на ринку праці тощо. Саме інтернаціоналізація стає все більш значущим чинником як для визначення освітньої політики держави, так і освітньої стратегії розвитку університету. Інтернаціоналізація визначається як форма відповідності вищої освіти вимогам і викликам глобалізації (ЮНЕСКО); об'єктивний процес стійкої взаємодії та взаємовпливу національних систем вищої освіти на основі загальної системи гуманістичних цінностей, цілей і принципів, що відповідає потребам світової спільноти та прогресивним тенденціям сучасності [3]; явище, що зумовлює «якісні стрибки, а не поступові, повільні зміни» [10]; процес набуття навчальним закладом міжнародної перспективи [6]; певні систематичні зусилля та дії вищих навчальних закладів відповідно до вимог глобалізованого суспільства, економіки, ринку праці [11]. Додамо, що інтернаціоналізація слугує важливим чинником інноваційного розвитку освіти.

Під інноваційним розвитком освіти розуміють комплекс створених і запроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу

освітньої системи. Він вимагає чітко спланованих системних дій з боку всіх освітянських структур, які у своїй сукупності складають основу інноваційної політики [5].

Вважаємо за доцільно зацентувати на тому, що інноваційний розвиток освіти доцільно розглядати як неперервний процес якісних змін в освіті, що зумовлені появою та впровадженням інновацій, які є відповіддю на виклики й вимоги суспільства.

З огляду на наукові джерела, основними характеристиками інноваційного розвитку освіти у США є: швидкість в оновленні знань; освіченість суб'єктів навчання, здатних адаптуватись у швидкозмінному суспільстві; наявність компетентнісного викладацького корпусу; конкурентоспроможність закладів освіти на міжнародному рівні; інноваційність розвитку вищої освіти.

Реалії сьогодення визначають інноваційний розвиток вищої освіти як державно-скеровану структурну перебудову та здійснення якісно нових трансформаційних перетворень галузі вищої освіти та науки в системі гуманітарної діяльності єдиного народногосподарського комплексу на основі дієвої активізації та стимулювання інноваційної діяльності в цій сфері [2].

Оскільки інноваційний розвиток вищої освіти має безпосередній вплив на інноваційний розвиток держави в цілому, то провідними напрямками його розвитку в США стає: розробка нових інноваційних технологій відповідно до міжнародних стандартів; розробка нових інноваційних продуктів на основі нових методик і глобальних інноваційних технологій; експорт нових знань (технологій і методів), які впливають на розвиток інновацій; цілеспрямоване формування інтелектуального капіталу, який здатен забезпечити конкурентоспроможність країни на світових ринках; випереджаюче нарощення національного людського капіталу як основи розвитку суспільства знань. Практична реалізація цих напрямів розвитку відбувається, передусім, в університетах.

Водночас, наші наукові розвідки засвідчують, що інноваційний розвиток вищої освіти в США відбувається як циклічний процес, на основі взаємодії та взаємозумовленості процесів створення, поширення й засвоєння інновацій. Його основними етапами є: виявлення проблем і потреб у змінах, осмислення ідеї щодо вирішення проблеми, розробка шляхів її вирішення, апробація нововведення, його засвоєння, інституалізація. Успішність проходження зазначених етапів забезпечується певними характеристиками вищої освіти, зокрема, відкритістю освіти й високою децентралізацією в управлінні системою вищої освіти США, що надає університетам певну свободу в цілепокладенні, розробці навчальних планів, програм, вибору напрямів розвитку, серед яких пріоритетне місце займає міжнародна діяльність.

На Всесвітній конференції «Вища освіта у XXI столітті», яка проводилася під егідою ЮНЕСКО, наголошувалося, що вирішення найважливішого завдання XXI століття – підвищення якості вищої освіти вимагає набуття вищою освітою міжнародного виміру, тобто здійснення обміну знаннями, створення інтерактивних мереж, забезпечення мобільності викладачів і студентів, розробку міжнародних науково-дослідницьких проектів, поряд з урахуванням національних культурних цінностей і умов [4].

Результати нашого дослідження дозволяють стверджувати, що в США міжнародна діяльність університетів розглядається як один із механізмів вирішення питань зовнішньої політики, збереження лідерства й забезпечення конкурентоспроможності країни, інноваційного розвитку не тільки освіти, а й країни, в цілому. Тому було запроваджено низку ініціатив уряду щодо розвитку міжнародної діяльності в університетах, зокрема, започаткована програма імені Фулбрайта (1946), національна програма «Освіта американців у руху для миру: десять правил інтернаціоналізації вищої освіти» (1995), прийнято акти «Про міжнародну освіту» (1966), «Про освіту для національної безпеки» (1991), затверджено «Меморандум про міжнародну освіту» (2000), міжнародну стратегію «До глобального успіху через міжнародну освіту» (2012).

Основними завданнями міжнародної стратегії, які визначають спрямованість міжнародної діяльності університетів США, є:

- акцентування на підвищенні якості освіти для тих, хто навчається;
- формування глобальних компетенцій у тих, хто навчається;
- розвиток міжнародної бенчмаркєнгової діяльності та використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду;
- забезпечення міжнародного співробітництва з університетами інших країн [9].

Наші наукові розвідки дозволяють стверджувати, що міжнародна діяльність університетів США є складною та багатоаспектною, має вплив на науково-дослідницьку, освітню, організаційну, управлінську та інші аспекти діяльності університету, слугуючи чинником їх інноваційності. Наприклад, розробка нової навчальної програми, яка враховує передовий міжнародний досвід, дозволяє впровадити й адаптувати його до американських реалій, сприяє інноваційному випереджальному розвитку університету, забезпечення його конкурентоспроможності на міжнародному ринку освітніх послуг. Тобто, міжнародна діяльність, інтегруючись у всі види діяльності університету, слугує фактором їх інноваційності. Це, на думку У. Тайхлера, робить її системною та комплексною [10].

Зазначимо, що досягнення цілей міжнародної діяльності університетів відбувається завдяки здійсненню як зовнішньої інтернаціоналізації, яка характеризується академічною мобільністю, так і

внутрішньої, основними особливостями якої є мовна політика, якість вищої освіти, стратегії інтернаціоналізації.

У світовій практиці виділяють чотири стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, які слугують орієнтиром в організації міжнародної діяльності університетів:

- стратегія узгодженого підходу (Mutual understanding approach);
- стратегія кваліфікаційно-міграційного підходу чи залучення кваліфікованої робочої сили (Skilled migration approach);
- стратегія отримання прибутку (Revenue-generating approach);
- стратегія розширення можливостей (Capacity building approach) [1; 8].

Стратегія узгодженого підходу спирається на довгострокові політичні, культурні, академічні цілі розвитку країни; її основним принципом є міжнародна співпраця, а не конкуренція; її реалізація здійснюється через підтримку академічної мобільності, створення інституціональних партнерств у галузі вищої освіти. Таку стратегію використовують у процесі інтернаціоналізації Японія, Корея, Мексика, Іспанія.

Наступна стратегія – стратегія кваліфікаційно-міграційного підходу чи залучення кваліфікованої робочої сили характерна для Німеччини, Австрії, Ліхтенштейну та Швейцарії. Вона спрямована на залучення висококваліфікованих фахівців і талановитих студентів, аспірантів, науковців до роботи у своїх країнах. Основним механізмом даної стратегії є надання академічних стипендій, упровадження програм активного просування системи національної вищої освіти за кордоном.

Привертає увагу стратегія розширення можливостей, яку обирають країни різного економічного розвитку: південноазіатські країни (Китай, Гонконг, Малайзія, Сінгапур, Таїланд та ін.), південноамериканські (Мексика та ін.), країни Східної Європи (Польща, Чехія та ін.). Її сутність у заохоченні та підтримці набуття освіти своїми громадянами за кордоном чи у ВНЗ, що є філіями закордонних вузів [1].

Ми з'ясували, що США, поряд із такими країнами, як Австралія, Велика Британія, Нова Зеландія, використовують стратегію отримання прибутку. На думку американських дослідників, цю стратегію можна охарактеризувати як «академічний капіталізм та нова економіка» (Ш. Слотер, Дж. Рходес; 2004). Вона базується повністю на платній основі, державні дотації відсутні.

Доречно відзначити, що реалізація стратегії інтернаціоналізації тісно пов'язана з формами міжнародної діяльності університетів США. Нами з'ясовано, що основними формами міжнародної діяльності американських університетів є:

- співробітництво з іншими університетами, результатом якого є розробка спільних навчальних програм, курсів, виконання спільних науково-дослідницьких проектів, академічна мобільність, проведення конференцій, круглих столів, підготовка спільних наукових статей тощо;

- співробітництво університетів із бізнес-структурами різних країн через створення навчальних центрів, дослідницьких лабораторій, організації практики та стажування студентів, виконання проектів тощо;
- співробітництво між університетами й міжнародними організаціями, що дає можливість отримувати гранти міжнародних фондів та інших організацій.

Зактуалізуємо на такій важливій формі міжнародної діяльності університетів як академічна та наукова мобільність. На думку експертів, якщо у 2010 році кількість студентів, які навчаються за кордоном склала 2,8 млн., то у 2025 році їх кількість досягне 4,9 млн.

Особливим феноменом міжнародної діяльності університетів США є модернізація (інтернаціоналізація) навчальних планів і програм. Зауважимо, що визначення терміну «інтернаціоналізований навчальний план» було запропоновано Центром досліджень та інновацій у галузі освіти (CERI), за яким – це навчальний план з міжнародною орієнтацією у змісті освіти, що спрямований на підготовку студентів до здійснення (професійної/суспільної) діяльності в міжнародному культурному середовищі та призначений для вітчизняних і/чи іноземних студентів.

Цікавою, на нашу думку, є пропозиція Т. Берхема та К. Ландфріда стосовно розробки в межах інтернаціоналізованої навчальної програми так званого «трикутника сумісності», що передбачає таку ієрархію: «студент – іноземний студент», «студент – суспільство», «студент – ринок праці» [7].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки: провідною тенденцією розвитку вищої освіти є інтернаціоналізація, яка створює можливості її модернізації, впровадження інновацій, забезпечує мобільність, підвищує доступність і якість, розширює міжнародну співпрацю; інтернаціоналізація слугує важливим чинником інноваційного розвитку вищої освіти у США, який відбувається як циклічний процес на основі взаємодії та взаємозумовленості процесів створення, поширення й засвоєння інновацій; інтернаціоналізація виступає стратегічною метою і засобом міжнародної діяльності університетів США; міжнародна діяльність розглядається як один із механізмів вирішення питань зовнішньої політики, збереження лідерства й забезпечення конкурентоспроможності країни, інноваційного розвитку не тільки освіти, а й країни в цілому; міжнародна діяльність університетів США є складною та багатоаспектною, яка інтегруючись у всі види діяльності університету, слугує фактором їх інноваційності; основними її формами є співпраця з іншими університетами, бізнес-структурами, міжнародними організаціями; важливими результатами є академічна й наукова мобільність, розробка інтернаціоналізованих навчальних планів тощо; вихідними принципами її організації є комплексність, інноваційність, інтенсифікація, мобільність,

трансфероздатність, демократизація, толерантність, полікультурність, гнучкість; орієнтиром в організації міжнародної діяльності університетів США слугує стратегія отримання прибутку; основними завданнями міжнародної діяльності університетів США є: підвищенні якості освіти, формування глобальних компетенцій, розвиток міжнародної бенчмаркенгової діяльності, використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду, міжнародне співробітництво з університетами інших країн, експорт освітніх послуг, міжнародний трансфер технологій тощо; ефективність міжнародної діяльності університету, забезпечення її інноваційності визначається чітким визначенням стратегії й тактики, наявністю окремих підрозділів і професійних проектних менеджерів, розробкою інтернаціоналізованого навчального плану й інноваційних навчальних програм університету.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів багатогранної проблеми міжнародної діяльності університетів США. Потребують подальшого вивчення проблема маркетингу в міжнародній діяльності університетів, вивчення моделей, підходів в її організації в зарубіжних університетах тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Огієнко О. І. Тенденції та особливості глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти: досвід німецькомовних країн / О. І. Огієнко // Педагогічні науки теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – № 8 (26). – С. 97–105.
2. Романовський О. О. Соціально-економічні засади державно-скерованого інноваційного розвитку сфери вищої освіти [Електронний ресурс] / О. О. Романовський // Ефективна економіка. – 2014. – № 4 – Реім доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2898>
3. Сбруєва А. А. Інтернаціоналізація вищої освіти: сутність поняття та системні зміни парадигми / А. Сбруєва // Педагогічні науки. – Суми : Сум ДПУ, 2001. – С. 157–167.
4. Сбруєва А. А. Університет світового класу: характеристики, механізми визначення статусу, умови створення / А. Сбруєва // Порівняльно-педагогічні студії. – 2009. – № 1. – С. 45–56.
5. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Ужгород : ЗІППО, 2007. – 364 с.
6. Ellingboe J. B. The Most Frequently Asked Questions about Internationalization / J. Brenda Ellingboe. – IIE : Open Doors on the Web, 1997. – 10 p.
7. Görlitz A. Politische Steuerung: Ein Studienbuch / Axel Görlitz. – Leske ; Büdlich : Auflage, 1995. – 180 s.
8. OECD. Internationalisation and trade in Higher Education: Opportunities and Changes – Paris : OECD Publication, 2004. – 315 p.
9. Succeeding Globally Through International Education and Engagement. – U. S. : Department of Education, 2012. – 22 p.
10. Teichler U. The Changing Debate on Internationalisation of Higher Education / Ulrich Teichler // Higher Education. – 2004. – Vol. 48. – № 1. – P. 5–26.
11. Torsten K. National policies for internationalisation of higher education in Europe / Kälve Mark Torsten, Marijk van der Wende. – Stockholm : National Agency for Higher Education, 1997. – 284 p.

РЕЗЮМЕ

Огиенко Е. И. Международная деятельность как фактор инновационного развития университетов США.

В статье раскрываются существенные характеристики интернационализации высшего образования, особенности инновационного развития университетов, анализируются задачи, принципы, формы и результаты международной деятельности университетов США, выделяются условия эффективности международной деятельности университетов и обосновывается ее влияние на инновационное развитие всех аспектов деятельности университетов США.

Ключові слова: интернационализация, международная деятельность университета, инновационное развитие образования, инновационное развитие университетов, экспорт образовательных услуг, стратегия получения прибыли, университет, США.

SUMMARY

Ogienko O. International activity as a factor of the U.S. universities innovative development.

The article describes the essential characteristics of internationalization in higher education, peculiarities of universities innovative development; analyzes the objectives, principles, forms and results of the U.S. universities international activity; distinguishes the conditions for effectiveness of universities international activity and justifies its impact on the innovative development of all aspects of the U.S. universities activity.

It is shown that internationalization as a leading trend of higher education development creates opportunities for its modernization, innovation, provides mobility, improves the availability and quality, expands international cooperation. Internationalization serves as an important factor of innovative development of higher education in the USA, which is a cyclical process based on the interaction and interdependence of creation, dissemination and absorption of innovation; acts as both a strategic objective and a means of the U.S. universities international activity.

It is found that international activity at American universities is considered as one of the tools of foreign policy issues, maintaining leadership and ensuring the competitiveness, innovative development not only of education, but also the country as a whole. International activity of the U.S. universities is complex and multifaceted, it is integrating into all activities of universities and serves as a factor of their innovation. Its main forms are collaborating with other universities, businesses and international organizations. Important results are academic and scientific mobility, development of internationalized curricula and more. The initial principles of its organization are integration, innovation, intensification, mobility, transferability, democracy, tolerance, multiculturalism, flexibility.

Strategy of obtaining profit serves as a benchmark in the organization of international activity of the U.S. universities. The main objectives of the U.S. universities international activity are: improving the quality of education, creating global competencies, development of international benchmarking activity, the use of advanced ideas of international experience, international cooperation with universities in other countries, the export of educational services, international technology transfer and more. The effectiveness of the university international activity and ensuring its innovation are achieved by defining its strategy and tactics, the presence of individual units and professional project managers, development of internationalized curriculum and innovative educational programs of the university.

Key words: internationalization, university international activity, innovative development of education, innovative development of university, educational services export, strategy of obtaining profit, the USA.